

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060204

DOM
2015-07-22
Stockholm

Mål nr
M 10649-14

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2014-10-29 i mål nr M 186-14, se bilaga

KLAGANDE

Aktiebolaget Nybrogrus, 556134-1164
Runtorp 502
388 99 Påryd

Ombud: Advokaten R L

MOTPARTER

1. Länsstyrelsen i Kalmar län
391 86 Kalmar

2. I F

3. T F

SAKEN

Villkor för tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken till täktverksamhet på fastigheten X m.fl. i Kalmar län

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen undanröjer mark- och miljödomstolens dom såvitt avser vad domstolen har förordnat beträffande villkor 9 under A. i domslutet och återförvisar målet i denna del till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning.
2. Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet i övrigt.

Dok.Id 1214689

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Aktiebolaget Nybrogrus (bolaget) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra mark- och miljödomstolens dom på så sätt att villkor 9 och 10 ges följande lydelse.

Villkor 9

Sprängningar får inte utföras som medför att dels den sprängningsinducerade vibrationshastigheten, uttryckt som toppvärde i vertikalled mätt i sockel i närmaste bostäder, överstiger värdet 4 mm/s vid minst 90 procent av sprängningarna per kalenderår och inte någon gång 6 mm/s, dels luftstöt vågor vid närmaste bostäder överstiger värdet 120 Pa uttryckt som frifältsvärde vid minst 90 procent av sprängningarna och inte någon gång 150 Pa. De angivna värdena ska kontrolleras genom mätning enligt svensk standard, för närvarande SS4604866 och SS025210 eller motsvarande. En första mätning ska ske vid sprängning vid minst ett tillfälle under de tre första sprängtillfällena och därefter enligt kontrollprogram enligt villkor 20.

Om luftstöt våg till följd av sprängningar i kringliggande fastigheter överstiger 120 Pa som frifältsvärde eller vibrationshastigheten överstiger 4 mm/s ska bolaget inom fyra veckor underrätta tillsynsmyndigheten samt redovisa vilka skyddsåtgärder och andra försiktighetsåtgärder som bolaget kommer att vidta för att överskridandet inte ska upprepas. Mätning enligt vad som anges i stycket ovan ska därefter snarast möjligt utföras för att kontrollera att begränsningsvärdet innehålls.

Villkor 10

Åtgärder ska vidtas för att minimera spridning av damm från tåkten och täktverksamhetens samtliga moment.

Tillsynsmyndigheten får vid behov närmare reglera hur salt får användas vid dammbekämpning.

Bolaget har i andra hand yrkat att villkor 10 ska ges följande lydelse.

Åtgärder ska vidtas för att minimera spridning av damm från tåkten och täktverksamhetens samtliga moment.

Domstolen skjuter upp frågan om slutlig reglering av saltanvändning under en provotid. Bolaget föreläggs att utreda om och i vilken omfattning saltanvändning kan påverka dels grundvatten, dels omgivande ytvatten. Provotidsredovisning tillsammans med förslag till slutliga villkor ska inges till miljöprövningsdelegationen senast inom ett år från dagen för domen.

Länsstyrelsen i Kalmar län har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

I F och **T F** har hänvisat till vad de anfört i underinstanserna.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bolaget har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande.

Trots goda kunskaper om såväl geotekniska förhållanden som sprängteknik kommer de skiftande och ibland svårförutsebara förhållandena kräva marginaler när värden som tidigare tillämpats som riktvärden i stället börjar tillämpas som gränsvärden som aldrig får överstigas. Enligt bolagets utredning är det inte möjligt att helt undvika risken för händelser som kan leda till att något enstaka värde för markvibrationer och luftstötståg avviker från normalvärdena. Mark- och miljööverdomstolen har i mål M 9233-13 gällande Arendaltäkten reglerat tillåtna markvibrationer och luftstötståg såsom dels ett värde som ska innehållas vid 90 procent av mättillfällena per år, dels ett högre värde som aldrig får överskridas.

Vad gäller villkor 10 medför förbudet mot saltanvändning som dammbekämpning en potentiellt allvarlig begränsning i bolagets möjlighet att bedriva den tillåtna verksamheten utan att samtidigt överträda kravet på att minimera spridningen av damm. Saltanvändningen har inte varit begränsad i något av de tidigare tillstånden för verksamheten och frågeställningen har inte varit uppe till diskussion under samrådet eller därefter. Någon konflikt med drickvattenintressen har inte påtalats av Kalmar vatten. Saltning som dammbindning vid torr väderlek är ofrånkomligt, trots vidtagna åtgärder såsom inkapsling och bevattningssystem. Att förhindra damning är lika viktigt i ett närmiljöperspektiv som ur arbetsmiljösynpunkt. Bolaget använder 1-2 ton magnesiumklorid per år för dammbekämpning. Av säkerhetsdatablad för magnesiumklorid framgår bl.a. att produkten har låg giftighet, att den är relativt harmlös och innehåller mindre klor än jämförbara salter. Förbudet mot saltanvändning är inte relevant i förhållande till regleringens syfte, att skydda Hagbyån och begränsa

risker för påverkan på detta vattenskyddsområde. Risken för att användningen av magnesiumklorid i täkten skulle kunna påverka livsmiljöerna för djur och växter är i detta fall teoretisk med beaktande av uppgifterna i säkerhetsdatabladet. Risken för påverkan på Hagbyån bedöms vara enbart teoretisk eller försumbar i relation till natriumkloridanvändningen på vägarna längs Hagbyån och dess tillflöden.

Länsstyrelsen i Kalmar län har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande.

Mark- och miljööverdomstolens dom i mål M 8227-11 föreskriver begränsningsvärden 4 mm/s för vibrationer och 120 Pa för luftstöt vågor från en större bergtäkt vid sprängningar. Bolaget har inte visat att det finns tillräckliga skäl att frångå domstolens praxis. Sprängning ska utföras under sådana förhållanden att begränsningsvärdena kan innehållas. Vad gäller saltanvändningen konstateras att täkten ligger inom yttre skyddsområde för ytvattentäkten Hagbyån. Ån är i dagsläget en viktig resurs för konstgjord infiltration i Nybroåsen och de utgör tillsammans huvudvattenförsörjning för Kalmar kommun och Torsås kommun. Bolaget har inte visat att saltning kan ske utan risk för påverkan av vattnet i den yttre skyddszonen för vattentäkten och länsstyrelsen anser att villkoret om att salt inte ska användas ska kvarstå som en försiktighetsåtgärd. Det går inte att jämföra det enskilda intresset av att få använda salt för dammbekämpning med det allmänna intresset av att salta vägar vid vinterväglag.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Utformning av villkor

Det finns anledning att inledningsvis redogöra för de allmänna utgångspunkter som gäller vid utformandet av villkor i tillstånd.

Mark- och miljööverdomstolen har slagit fast att användningen av begreppet riktvärde ska utmönstras i villkor som innehåller begränsningsvärden och att ramarna för kontrollen av begränsningsvärden ska anges i villkor. Skälen för detta har utvecklats i MÖD 2009: 2 och bekräftats i flera avgöranden därefter. Grundläggande rättssäkerhetskrav innebär att villkoren ska utformas på ett så tydligt sätt att det inte råder någon tvekan om innebörden av villkoret, varken för tillståndshavaren som ska

följa det, eller för tillsynsmyndigheten som ska kontrollera efterlevnaden. Det ska således finnas en såväl faktisk som rättslig möjlighet att uppfylla villkoret.

I ett antal mål har Mark- och miljööverdomstolen haft anledning att ta ställning till villkor som utformats för att medge ett visst handlingsutrymme innan de blir straffsanktionerade. Att det i och för sig kan finnas behov av sådana i vissa fall har godtagits. Så har t.ex. utsläpp i villkor begränsats genom att månadsmedelvärde angetts, varvid stadgats att villkoret är uppfyllt om minst tio av månadsmedelvärdena under kalenderåret klarar begränsningsvärdet. Villkoret ska då även säkerställa att utsläppet inte är oreglerat under de två månader som överskridande kan ske (se MÖD 2012:10 och MÖD 2012:21).

Gemensamt för refererade rättsfall är att domstolen har betonat att det är miljöbalkens hänsynsregler som är grundläggande; villkor måste formuleras och begränsningsvärden utformas på ett lämpligt sätt och efter överväganden i varje enskilt fall.

Villkor 9

Bolaget har yrkat att en annan villkorskonstruktion ska bestämmas än vad mark- och miljödomstolen har kommit fram till.

Mark och miljödomstolen synes i skälen ha bedömt att det beträffande luftsstötsvåg till följd av sprängningar finns anledning att tillmötesgå bolagets yrkande genom att tillåta ett visst handlingsutrymme vad gäller frågan när villkoret ska anses straffsanktionerat. Villkoret har dock inte fått en sådan utformning som t.ex. i de ovan refererade fallen från 2012. I stället anges i första stycket i villkor 9 det begränsningsvärde som ska innehållas. Andra stycket innehåller en skyldighet för bolaget att vid överskridande anmäla detta till tillsynsmyndigheten. Det är således inte fråga om en sådan villkorskonstruktion för riktvärden som tidigare varit vanlig, dvs. att straffsanktionen är knuten till underlåtenheten att vidta åtgärder vid ett överskridande.

Beträffande villkor 9 har fråga uppkommit om innebörden av det andra stycket och om det är lämpligt eller ens möjligt att fastställa som villkor för ett tillstånd. Dels är syftet,

enligt Mark- och miljööverdomstolens bedömning, otydligt och ter sig överflödigt i förhållande till villkorets första stycke som således innehåller ett begränsningsvärde av sedvanligt slag. Dels kan ifrågasättas om inte skyldigheten att anmäla överträdelser av ett straffsanktionerat villkor skulle kunna innebära krav på självangivelse.

Mark- och miljööverdomstolen har därför – med utgångspunkten att ett upphävande är till bolagets fördel – väckt frågan om upphävande av andra stycket. Bolaget har emellertid inte medgett ändring och gjort gällande en annan tolkning av mark- och miljödomstolens villkor 9 som innebär att bolaget inte vid alla mättillfällen måste innehålla begränsningsvärdet för att uppfylla villkoret enligt första stycket.

Länsstyrelsen har beretts tillfälle att yttra sig i frågan.

Det är endast bolaget som har överklagat mark- och miljödomstolens dom. Villkoret kan uppenbarligen tolkas på olika sätt. Det framstår därför inte som självklart att Mark- och miljööverdomstolen kan upphäva delar av det utan att komma i konflikt med processuella bestämmelser.

Under angivna förhållanden, dvs. att domen är så oklar att det inte framgår hur rätten dömt, ska mark- och miljödomstolens dom därför undanröjas i denna del och visas åter till domstolen för fortsatt handläggning.

Villkor 10

Takten ligger i ett vattenskyddsområde. Enligt föreskrifterna för detta område får dammbindnings- och isupptyningsmedel endast användas för normalt underhåll av vägar (se 08FS 2002:26). Det är bolaget som har att visa att salt kan användas utan risk för människors hälsa eller miljön. Utredningen som nu redovisats innehåller en jämförelse av den användning av salt som används på vägar och den mängd som bolaget avser att använda. Det villkor som överklagats innehåller – förutom förbudet mot saltanvändning – endast en föreskrift att åtgärder för att minimera spridning av damm ska vidtas. Det innebär att till buds stående medel ska nyttjas, främst bevattning. Mark- och miljööverdomstolen bedömer att villkoret i nuvarande lydelse inte medför en allvarlig begränsning i bolagets möjligheter att bedriva verksamheten enligt

tillståndet, och det bör inte ändras. Det finns inte heller skäl att skjuta upp frågan om saltanvändning under en provotid, som bolaget har yrkat i andra hand.

Sammanfattning

Mark- och miljödomstolens dom ska stå fast beträffande villkor 10 om dammbekämpning, men undanröjas beträffande villkor 9. I denna del ska målet visas åter för fortsatt handläggning.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Per-Anders Broqvist, hovrättsråden Vibeke Sylten, referent, och Åsa Marklund Andersson samt tekniska rådet Dag Ygland.

Föredragande har varit hovrättsfiskalen Anders Wallin.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen
3:3

DOM
2014-10-29
meddelad i
Växjö

Mål nr M 186-14

KLAGANDE

AB Nybrogrus, 556134-1164
Runtorp 502
388 99 Påröd

Ombud: M W

MOTPARTER

1. I F

2. T F

3. Länsstyrelsen Kalmar län
391 86 Kalmar

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Kalmar Län, Miljöprövningsdelegationens beslut den 19 november 2013 i ärende nr 551-5015-12, se bilaga 1

SAKEN

Tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken till täktverksamhet på fastigheten
Kalmar X m.fl

DOMSLUT

A. Mark- och miljödomstolen ändrar villkor 2, 9, 12, 14 och 18 i

Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Kalmar läns beslut den 19 november 2013 till följande lydelse.

Villkor 2

Den ekvivalenta ljudnivån från verksamheten får utomhus vid bostäder inte

Dok.Id 298030

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: mmd.vaxjo@dom.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-16:30 -

överstiga följande värden:

- 50 dB (A) vardagar utom lördagar kl. 07.00-18.00
- 45 dB (A) lördagar, söndagar och helgdagar kl. 07.00-18.00
- 45 dB (A) kvällstid kl. 18.00-22.00
- 40 dB (A) nattetid kl. 22.00-07.00

Nattetid ska dessutom gälla att momentanvärden får uppgå till högst 55 dB (A) vid bostäder.

De angivna värdena ska kontrolleras genom immissionsmätningar och/eller närfältsmätningar och beräkningar. Ekvivalentvärdena ska beräknas för de tider då verksamheten pågår. Kontroll ska ske så snart det skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer, eller på tillsynsmyndighetens begäran.

Om buller från verksamheten, utomhus vid bostäder, vid en första mätning inom ett år efter det att detta tillstånd har tagits i anspråk, ger upphov till högre ekvivalentvärden än värdena ovan ska bolaget inom fyra veckor underrätta tillsynsmyndigheten samt redovisa vilka skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått som bolaget har vidtagit eller kommer att vidta för att överskridandet inte ska upprepas. Mätning enligt vad som anges i stycket ovan ska därefter snarast möjligt utföras för att kontrollera att begränsningsvärdena innehålls.

Villkor 9

Sprängningar får inte utföras som medför att dels den sprängningsinducerade vibrationshastigheten, uttryckt som toppvärde i vertikalled mätt i sockel i närmaste bostäder, överstiger värdet 4 mm/s, dels luftstöt vågor vid närmaste bostäder överstiger värdet 120 Pa uttryckt som frifältsvärde. De angivna värdena ska kontrolleras genom mätning enligt svensk standard, för närvarande SS4604866 och SS025210 eller motsvarande. En första mätning ska ske vid sprängning vid minst ett tillfälle under de tre första sprängningstillfällena och därefter enligt kontrollprogram enligt villkor 20.

Om luftstöt våg till följd av sprängningar i kringliggande fastigheter överstiger 120

Pa ska bolaget inom fyra veckor underrätta tillsynsmyndigheten samt redovisa vilka skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått som bolaget har vidtagit eller kommer att vidta för att överskridandet inte ska upprepas. Mätning enligt vad som anges i stycket ovan ska därefter snarast möjligt utföras för att kontrollera att begränsningsvärdet innehålls.

Villkor 12.

Tvätt av arbetsfordon som är stationerade i tälten och inte kan flyttas därifrån för att tvättas, ska ske på spolplatta där vatten kan uppsamlas och senare infiltreras. Endast kemikalier som är godkända av tillsynsmyndigheten får användas vid tvätt. Tvätt av övriga fordon får inte ske i tälten. Innan vatten infiltreras ska det passera sedimenteringsanläggning och oljeavskiljare.

Villkor 14.

Halten totalkväve (N-tot) i utgående vatten från verksamheten får inte överstiga 5,0 mg/l, mätt som årsmedelvärde.

Villkor 18

I anslutning till utfarten mot väg 520 ska det finnas informationsskyltar om vattenskyddsområdet och fördröjningsanordning för eventuell petroleumförorening i dagvattnet.

B. Mark och miljödomstolen delegerar till tillsynsmyndigheten att, om så behövs, besluta om skyddsräcke (avkörningsskydd) vid utfart mot väg 520.

C. Mark- och miljödomstolen avslår överklagandena i övrigt.

D. Mark- och miljödomstolen avvisar I och T Fs yrkanden vad avser annat än ovannämnda villkor.

E. Det av mark- och miljödomstolen den 22 januari 2014 meddelade verkställighetsförordnandet ska alltjämt gälla.

BAKGRUND

Nybrogrus AB (bolaget) har fått tillstånd enligt 9 kap miljöbalken (MB) av miljöprövningsdelegationen vid länsstyrelsen i Kalmar län (miljöprövningsdelegationen) att inom fastigheterna Kalmar Runtorp, Y, X, Z och XX bedriva täktverk-samhet. Tillståndet omfattar en total utbruten mängd av högst 7 500 000 ton berg inklusive morän, varav maximalt 700 000 ton under ett enskilt år. Tillståndet omfattar också kross- och sorteringsverk och gäller till och med den 19 november 2033. Tillståndet förenades med 21 villkor varav följande villkor har överklagats av bolaget: 2, 9,10, 12,14 och 18.

Villkor 2 (buller)

Den ekvivalenta ljudnivån från verksamheten får utomhus vid bostäder inte överstiga följande värden:

- 50 dB (A) vardagar utom lördagar	kl. 07.00 - 18.00
- 45 dB (A) lördagar, söndagar och helgdagar	kl. 07.00 - 18.00
- 45 dB (A) kvällstid	kl. 18.00 - 22.00
- 40 dB (A) nattetid	kl. 22.00 - 07.00

Vid återkommande impulsljud eller när ljudet innehåller hörbara tonkomponenter eller bådadera, ska för den ekvivalenta ljudnivån ett värde 5 dB (A)-enheter lägre än vad som anges ovan tillämpas. Nattetid ska dessutom gälla att momentanvärden får uppgå till högst 55 dB (A) vid bostäder.

De angivna värdena ska kontrolleras genom immissionsmätningar och/eller närfältsmätningar och beräkningar. Ekvivalentvärdena ska beräknas för de tider då verksamheten pågår. Kontroll ska ske så snart det skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer, eller på tillsynsmyndighetens begäran.

Villkor 9 (sprängning och vibrationer)

Sprängningar får inte utföras som medför att dels den sprängningsinducerade vibrationshastigheten, uttryckt som toppvärde i vertikalled mätt i sockel i närmaste bostäder, överstiger värdet 4 mm/s, dels luftstöt vågor vid närmaste bostäder överstiger värdet 120 Pa uttryckt som frifältsvärde. De angivna värdena ska kontrolleras genom mätning enligt svensk standard, för närvarande SS4604866 och SS025210 eller motsvarande, vid sprängning vid minst ett tillfälle under de tre första spräng-tillfällena och då det skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade vibrationer eller luftstöt vågor samt på tillsynsmyndighetens begäran.

Villkor 10 (utsläpp till luft – damning)

Åtgärder ska vidtas för att minimera spridning av damm från täkten och täktverk-samhetens samtliga moment. Salt får inte användas vid dammbekämpning.

Villkor 12 (utsläpp till vatten/skydd för vatten)

Tvätt av arbetsfordon som är stationerade i tåkten och inte kan flyttas därifrån för att tvättas, ska ske på spolplatta där vatten kan uppsamlas och senare infiltreras. Kemikalier får inte användas vid tvätt. Tvätt av övriga fordon får inte ske i tåkten. Innan vatten infiltreras ska det passera sedimenteringsanläggning och oljeavskiljare.

Villkor 14 (utsläpp till vatten/skydd för vatten)

Halten totalkväve (N-tot) i utgående vatten från verksamheten får inte överstiga 5,0 mg/l, mätt som årsmedelvärde. Mängden totalkväve i utgående vatten från verksamheten får inte överstiga 250 kilo/år.

Villkor 18 (beredskap)

I anslutning till utfarten mot väg 520 ska det finnas skyddsräcke (avkörningsskydd), informationsskyltar om vattenskyddsområdet och fördröjningsanordning för eventuell petroleumförorening i dagvattnet.

Vidare avslog miljöprövningsdelegationen bolagets yrkande om verkställighetsförordnande, men på yrkande av bolaget har mark- och miljödomstolen i beslut den 22 januari 2014 förordnat att det av miljöprövningsdelegationen meddelade tillståndet den 19 november 2013 ska gälla omedelbart utan hinder av att det inte vunnit laga kraft.

Tillståndsbeslutet har överklagats av bolaget. Mark- och miljödomstolen har kungjort att vissa villkor i beslutet har överklagats. Yttrande har gett in av I och T F.

YRKANDEN M.M.

Bolaget har yrkat att miljödomstolen ändrar länsstyrelsens beslut avseende villkoren 2, 9, 10, 12, 14 och 18 i enlighet med förslag nedan.

Villkor 2

Bolaget har i första hand yrkat på att villkoret formuleras i likhet med bolagets yrkande i ansökan 2012-06-15:

"Det samlade bullret från den verksamhet som bedrivs inom verksamhetsområdet får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än följande värden:

50 dB(A) vardagar måndag - fredag kl. 07.00 - 18.00

40 dB(A) kl. 22.00 - 07.00
45 dB(A) övrig tid.

Högsta momentana ljudnivå mellan kl. 22.00 - 07.00 får inte överstiga 55 dB(A).

Behovet av kontroll och kontrollfrekvensen av värden ovan ska framgå av kontrollprogrammet för verksamheten.

De angivna begränsningsvärdena ska mätas enligt Naturvårdsverkets metodbeskrivning för mätning av externt industribuller SNV 1973:5 eller motsvarande uppdaterad metod. Ekvivalentvärdena ska beräknas för de olika drifttillstånden under de tidsperioder som anges ovan. Om buller från verksamheten, utomhus vid bostäder, ger upphov till högre ekvivalentvärden än värdena ovan ska bolaget inom fyra veckor underrätta tillsynsmyndigheten samt redovisa vilka skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått som bolaget kommer att vidta för att överskridandet inte ska upprepas. Mätning enligt vad som anges i stycket ovan ska därefter utföras för att kontrollera att begränsningsvärdena innehålls."

Bolaget har i andra hand yrkat att villkoret formuleras i paritet med branschorganisationen Sveriges Bergmaterialindustris (SBMI) tolkning av den senaste tidens domar från Mark- och miljööverdomstolen (MÖD):

"Buller från verksamheten inklusive transporter inom verksamhetsområdet ska begränsas och får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än nedanstående värden.

Måndag-fredag kl. 07.00 - 18.00	50 dB(A) Ekvivalent
Lördag, söndag och helgdag kl. 07.00 – 18.00	45 dB(A) Ekvivalent
Kvällstid kl. 18.00 – 22.00	45 dB(A) Ekvivalent
Nattetid kl. 22.00 – 07.00	40 dB(A) Ekvivalent

Nattetid ska dessutom gälla att momentanvärden får uppgå till högst 55 dB(A).

Kontroll av buller ska ske inom ett år från det att verksamheten är igångsatt, därefter så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer, samt efter klagomål. Om något av angivna värden överskrids vid kontroll ska omedelbara åtgärder vidtas så att värdet kan klaras senast vid den tidpunkt som tillsynsmyndigheten bestämmer. Villkoret ska anses vara uppfyllt om verksamheten vid den av tillsynsmyndigheten bestämda tidpunkten klarar de angivna värdena. Begränsningsvärdena ovan får inte vid något tillfälle överstigas med mer än 5dB(A).

Uppföljning av ljudnivå ska framgå av kontrollprogram där mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska anges. Kontroll ska ske antingen genom immissionsmätningar eller genom närfältsmätningar och beräkningar vid berörda bostäder. Ekvivalentvärden ska beräknas för de tider då verksamheten pågår."

Villkor 9

Bolaget har i första hand yrkat på att villkoret formuleras i likhet med bolagets yrkande i ansökan 2012-06-15:

"Vibrationer till följd av sprängningar får i kringliggande fastigheter inte överstiga 4 mm/s uttryckt som okorrigerad högsta svängningshastighet i vertikalled.

Behovet av kontroll och kontrollfrekvensen av värden ovan ska framgå av kontrollprogrammet för verksamheten.

Om vibrationer till följd av sprängningar i kringliggande fastigheter överstiger 4 mm/s ska bolaget inom fyra veckor underrätta tillsynsmyndigheten samt redovisa vilka skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått som bolaget kommer att vidta för att överskridandet inte ska upprepas.

Luftstöt våg till följd av sprängningar får vid bostäder inte överstiga 150 Pascal uttryckt som frifältsvärde. Vid dag för sprängning skall informerande skyltar vara uppsatta vid infarter i tåktens närområde. All sprängning ska föregås av tydligt hörbar ljudsignal. Vid risk för stenkast utanför tåktområdet, måste denna del avlysas vid sprängningstillfället.

Behovet av kontroll och kontrollfrekvensen av värden ovan ska framgå av kontrollprogrammet för verksamheten.

Om luftstöt våg till följd av sprängningar i kringliggande fastigheter överstiger 150 Pascal ska bolaget inom fyra veckor underrätta tillsynsmyndigheten samt redovisa vilka skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått som bolaget kommer att vidta för att överskridandet inte ska upprepas."

Bolaget har i andra hand yrkat att villkoret formuleras i paritet med branschorganisationen SBMI:s tolkning av den senaste tidens domar från Mark- och miljööverdomstolen:

"Markvibrationer till följd av sprängning mätt enligt SS4604866, ska uppgå till högst 4 mm/s vid minst 90 procent av sprängningarna per kalenderår och får inte överstiga 6 mm/s i kringliggande bostäder.

Vibrationer ska mätas som toppvärde i sockel på bottenvåning. Mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska i övrigt framgå av kontrollprogram.

Luftstöt vågor till följd av sprängningar får uppgå till höst 120 Pa (frifältsvärde) vid 90 procent av sprängningarna och får inte överstiga 150 Pa vid bostäder.

Mätning ska ske i enlighet med Svensk standard SS 02 52 10. Mätmetoder, mätpunkter, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska i övrigt framgå av kontrollprogram."

Villkor 10

Bolaget har yrkat att villkoret formuleras till följande lydelse:

"Åtgärder ska vidtas för att minimera spridning av damm från tåkten och täktverksamhetens samtliga moment."

Villkor 12

Bolaget har yrkat att villkoret formuleras till följande lydelse:

"Tvätt av arbetsfordon som är stationerade i tåkten och inte kan flyttas därifrån för att tvättas, ska ske på spolplatta där vatten kan uppsamlas och senare infiltreras. Endast kemikalier som är godkända av tillsynsmyndigheten får användas vid tvätt. Tvätt av övriga fordon får inte ske i tåkten. Innan vatten infiltreras ska det passera sedimenteringsanläggning och oljeavskiljare."

Villkor 14

Bolaget har yrkat att villkoret formuleras till följande lydelse:

"Halten totalkväve (N-tot) i utgående vatten från verksamheten får inte överstiga 5,0 mg/l, mätt som årsmedelvärde. "

Villkor 18

Bolaget har yrkat att villkoret formuleras till följande lydelse:

"I anslutning till utfarten mot väg 520 ska det finnas informationsskyltar om vattenskyddsområdet och fördröjningsanordning för eventuell petroleumförorening i dagvattnet. "

I och T F (ägare till fastigheten Kalmar YY) har yrkat att mark- och miljödomstolen beslutar om en reducering av bolagets yrkande att producera ytterligare 7 000 000 ton bergkross och 500 000 ton morän under en tidsrymd av 20 år.

De har vidare yrkat:

- Att verksamheten vid bergtåkten endast får pågå mellan kl. 07.00 och 18.00 måndag - fredag (vardagar).
- Att vibrationer inte får överstiga 2,5 mm/sek och stötvågor inte överstiga 120 Pa. Det är max eller medelvärden som gäller.
- Att en mätstation inrättas även i öster (byn Tokabo).
- Att nya besiktningsprotokoll upprättas för de fastigheter som så önskar inom en radie av ca 2000 m från sprängkällan.

- Att en oberoende konsult, efter misstanke om skada, på fastighetsägarens anmodan ges tillfälle att utföra en kontroll av byggnad eller anläggning, givetvis på bolagets bekostnad. Skulle skada konstateras äger fastighetsägaren rätt till ersättning av bolaget.
- Att bullervallar av en höjd på minst tio m anläggs i samtliga väderstreck runt om bergtäkten.
- Att en buffertzona skapas så att bergtäkten inte tillåts komma närmre än 200 m från den allmänna vägen mellan Tokabo och Runtorp.
- Att volymmängden vad gäller total brytning och årlig brytning bantas i relation till den mindre yta som bergtäkten kan komma att omfatta.

Bolaget har utvecklat sina grunder och omständigheter huvudsakligen enligt följande.

Grunder villkor 2 och villkor 9

Sedan den nydanande domen "Kalmar Industries AB" kom 2009 (Mål nr M 1303-07) angående begränsningsvärden har det rått viss förvirring om hur villkor innehållande begränsningsvärden kan formuleras. Detta har lett till att Naturvårdsverket (NV) på sin hemsida nu har sammanställt en vägledning mot bakgrund av de viktigaste avgörandena från MÖD från 2009 och framåt. Inledningsvis skriver NV att det krävs nytänkande när det gäller att finna lämpliga villkorsformuleringar och att en verksamhetsutövare ska ha faktisk och rättslig möjlighet att följa ett villkor. Vidare kan man läsa att begränsningsvärden kan behöva formuleras så att de ger verksamhetsutövaren ett visst handlingsutrymme innan de blir straffsanktionerade, se till exempel MÖD 2011:48, mål nr M 7989-10.

(<http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Rattsinformation/Rattsfall/Industri/Sa-kan-villkor-och-begransningsvarder-utformas/>).

I det aktuella tillståndet är villkoren för buller, markvibrationer och luftstöt vågor formulerade på sådant sätt att en överträdelse är ett villkorsbrott. Det finns alltså inget handlingsutrymme innan straffsanktionering.

Bolaget anser inte att det är skäligt att utelämnas visst handlingsutrymme vad det gäller begränsningsvärden för buller, markvibrationer och luftstöt vågor. Det är svårt för bolaget att garantera att inte ett tillfälligt överskridande uppstår. Det kan till

exempel bero på den mänskliga faktorn eller ett oförutsett haveri, det vill säga omständigheter som VU (verksamhetsutövaren) svårligen kan förutse eller ha full rådighet över. SBMI har tolkat den senaste tidens domar från MÖD och sammanställt detta i ett PM; "Enhetliga rimliga villkor för täktverksamhet" (2013). I denna framgår bland annat följande:

"I dom MMD 3412-10, gällande gruvverksamhet, har det slagits fast att den angivna nivån för vibrationer inte får överskridas vid mer än 5 % av sprängningarna per kalenderår. I större täkter där sprängning sker ofta kan det i enlighet med domen vara lämpligt att lägga till följande delformulering: "Om vibrationer från verksamheten ger upphov till högre toppvärden än 4 mm/s, mätt i sockel på bottenvåning i närmaste bostäder, vid mer än 20 % av sprängningarna per kalenderår ska Bolaget omgående underrätta tillsynsmyndigheten." Liknande formulering har getts av MMD 3724-10 för en bergtäkt.

Eftersom sprängningar sker mer sällan i täktverksamhet än i gruvverksamhet anser SBMI att 10 % är mer tillämpligt än 5 %. SBMI anser att begränsningen 10 procent kan användas i täkter där sprängning sker ofta. Formuleringen innebär att mätningar bör ske vid varje sprängtillfälle, då det annars är svårt att påvisa efterlevnaden av villkoret."

Grunder villkor 10

Länsstyrelsen föreskriver i beslutet att salt inte får användas, med motiveringen att "klorider kan förorena grundvattnet och påverka livsmiljöer för djur och växter".

Eftersom damm som kan påverka närmiljön och närboende inte får uppkomma har bolaget investerat i avancerade inkapslingsanordningar och effektiva bevattningssystem. Vid vissa tillfällen hjälper dock inte enbart bevattning och ett dammbindningsmedel är nödvändigt. Bolaget har testat lignin (Dustex), men effekten var inte godtagbar. På körytor där fordon har svängande rörelse och där hjul vrids frekvent lyckas inte lignin att motverka damning på grund av att ingen "återläkning" sker av uppriven yta. Däremot är verkningsgraden godkänd på raksträckor så länge körytan inte behöver hyflas eller på annat sätt lagas. Följaktligen ser bolaget i dagsläget inget reellt alternativ till salt på de mer störda körytorna. De mängder salt som används för detta ändamål i en täkt måste betraktas som försumbara i jämförelse med samhällets övriga kloridanvändning. Till exempel halkbekämpas väg 520 mellan Tvärskog och Påryd (längs Hagbyån) genom saltning. Det kan således inte anses skäligt att då inte tillåta salt som dammbindning i bergtäkten.

Det finns inget som talar för att saltning inom bergtäkten i Runtorp har påverkat grundvattnet eller någon livsmiljö för djur och växter.

Grunder villkor 12

Länsstyrelsen föreskriver i villkor 12 att "kemikalier får inte användas vid tvätt", med motiveringen att "detta kan försämra oljeavskiljarens funktion".

Bolaget har ett behov av att använda någon form av rengöringsmedel ("kemikalier") vid tvätt av till exempel lampor och siktrutor på arbetsmaskiner (karosserna tvättas i regel enbart med högtryckstvätt utan kemikalier). Denna användning är liten och enbart biologiskt anpassade tvättkemikalier används. För att förhindra att emulgerad olja (smådroppig olja orsakat av t.ex. användning av fel sorts avfettningsmedel) ska uppstå kan självspaltande eller självseparerande medel användas, exempelvis Nyrmo 40. Det är bildandet av emulgerad olja som försämrar funktionen på oljeavskiljaren.

Förutom tvätt av fordon sker även tvätt av maskindelar etc. i samband med reparation eller renovering i verkstadslokal. Sådan tvätt sker i balja eller annat kärl. Detta rengöringsmedel/ tvättvatten tas dock omhand som spillolja och når aldrig oljeavskiljaren.

Sammantaget är således ett generellt förbud av användning av tvättkemikalier inte skäligt och miljömässigt motiverat.

Grunder villkor 14

Länsstyrelsen föreskriver i villkor 14 dels att halten totalkväve i utgående vatten inte får överstiga 5,0 mg/l mätt som årsmedelvärde och dels att mängden totalkväve inte får överstiga 250 kg/år.

I den kväveutredning som bolaget har presenterat i ansökan och MKB:n redovisas att vattenflödet är känt (240 m³/dygn), och detta är inte påverkbart. (Vattenflödet kommer dock att öka i takt med utvidgningen, medan mängden kväve förväntas bli densamma eftersom årsförbrukningen av sprängämne kommer att vara i stort sett oförändrad. Medianhalten bör således avta i takt med utvidgningen.)

Utförda kväveanalyser har hittills gett medianvärdet 2,8 mg/l (spänn: 0,62 - 8,4 mg/l). Utifrån detta medianvärde är den årliga totalhalten beräknad till ca 245 kg totalkväve. Spannet visar att ett begränsningsvärde på 2,8 mg/l inte är skäligt (trots ytterligare åtgärder). I enlighet med Länsstyrelsens beslut är ett begränsningsvärde på 5,0 mg/l är rimligt. Att föreskriva ett maximalt årsutsläpp av 250 kg är dock i praktiken samma sak som att föreskriva ett begränsningsvärde på ca 2,8 mg/l mätt som årsmedelvärde (utifrån dagens vattenflöde). Länsstyrelsen anger i skälen för sitt beslut att villkoret föreskrivs i enlighet med Bolagets yrkande och med tanke på att Kalmar Vatten AB anser att detta är en acceptabel nivå utan att påtagligt inverka på vattenkvaliteten i Hagbyån. Av länsstyrelsens eget resonemang framgår således att sista meningen i villkoret är orimligt och därför bör utgå.

Grunder villkor 18

Länsstyrelsen föreskriver i villkor 18 att det i anslutning till utfarten mot väg 520 ska finnas skyddsräcke (avkörningsskydd), med motiveringen att risken för akut förorening är kopplad till olyckor vid transport ut från eller till tåkten, främst med avseende på risk för förorening som når Hagbyån.

Liksom Länsstyrelsen bedömer bolaget att den största risken är kopplad till in- och utfart från tåkten till väg 520. Alltså när en lastbil ska svänga i låg hastighet. I dialog år 2009 med Kalmar Vatten och Tillsynsmyndigheten har bolaget kommit fram till att ett skyddsräcke inte fyller någon större funktion att förhindra ett läckage att nå Hagbyån vid en eventuell olycka. Kalmar Vatten och bolaget kom då fram till att var bättre att lägga resurser på en invallning/fördröjningsanordning för diesel, för det fall en olycka vid ut/infarten till tåkten skulle innebära ett utläckage av diesel eller annan miljöskadlig vätska från inblandat fordon. Förutsättningarna har inte förändrats sedan 2009 varför det saknas skäl att förena villkoret med krav på att ett skyddsräcke ska sättas upp.

I och T F har inledningsvis redovisat sin uppfattning om verksamhetens utveckling och störningar och att de känt sig lurade av tidigare besluts tids-begränsning samt ifrågasatt tillståndsgiven volym för brytning och som sin mening

uttalat att en zon för insynskydd bör anges. De har vidare anfört bl.a. följande till stöd för sin talan.

De känner en stark ovilja mot att i ytterligare 20 år tvingas utsätta sig och sina efterkommande för denna bullermatta av borring, knackning med hydraulhammare, krossning av olika stenkvaliteter, ibland allt på en gång, dessutom lastning och ca 150 trafikrörelser per arbetsdag av tunga transporter.

Det gäller att minimera de negativa konsekvenserna för livskvalitén och miljön och deras byggnader och andra anläggningar och dessutom ha möjlighet att få ersättning för eventuella framtida skador. Det innebär att de inte vill att arbetet i bergtåkten skall få pågå annat än måndag - fredag (vardagar) kl. 07.00 till 18.00 och den ekvivalenta ljudnivån inte får överskrida 50 dB. Detta ska gälla all verksamhet i bergtåkten.

Bolaget skriver i sin ansökan att det inte finns mycket till friluftsliv i närheten av bergtåkten. Det är sant, och har man suttit på ett älgpass en tidig oktobermorgon och plågats av oväsendet från bergtåkten, är man inte särskilt hjälpt av att man är ganska ensam i skogen. Älgen har sannolikt för länge sedan gett sig av till tystare nejder.

Bolaget har redovisat statistik över vibrationer och luftstötsvågor. Statistiken för vibrationer är för ett helt år (2011) och tydligen fullständig, men statistiken för luftstötsvågor är sporadisk och gammal. Bara fem utvalda tillfällen mellan 2005 och 2009 redovisas. Man kan fråga sig varför bolaget inte redovisat stötvågorna på samma sätt som vibrationerna. De anser därför att MPD:s skärpning av villkoret för luftstötsvågor är bra och således i fortsättningen skall vara högst 120 Pa. Vibrationerna för kringliggande byggnader får samtidigt inte överstiga 2,5 mm/sek. Hela tiden skall det handla om max- eller medelvärden.

Företagets partner Nitro Consult skriver i sin riskanalys, "att vibrationsmätning bör utföras vid närmaste fastighet i olika väderstreck i förhållande till sprängplats", men i öster, där byn Tokabo ligger, finns ingen sådan mätplats. Det borde anläggas en där.

Bolagets resonemang om "att inom fyra veckor underrätta tillsynsmyndigheten", då ett överskridande att tillståndsgivna nivåer konstaterats visar med all tydlighet vilken ringa vikt man lägger vid närboendes oro och välbefinnande.

För att eventuella skador på anläggningar och byggnader skall kunna regleras i framtiden måste nya och bättre besiktningsprotokoll över berörda fastigheter upprättas, innan det nya tillståndet kan beviljas.

Även om företaget håller sig inom de gränsvärden för vibrationer och stötvågor som MPD satt upp, kan inte uteslutas att skador på anläggningar och byggnader ändå kan uppstå. Det handlar ju om ytterligare 20 år, som verksamheten skall pågå. Droppen urholkar som bekant stenen.

Bullervallar finns i två väderstreck. Bolaget hävdar att en bullervall som är allt för långt från oljudskällan inte har någon effekt. Då gäller det ju att placera bullervallen så nära oljudet att vallen får avsedd verkan. Det är upp till bolaget att lösa detta problem. Bullervallar på minst tio meters höjd skall givetvis finnas i alla väderstreck, inte bara norr och väster, som bolaget tidigare åtagit sig att anlägga.

Bolaget har yttrat sig enligt följande över inkomna synpunkter

Bakgrund

Det ska understrykas att det endast är bolaget som överklagat tillståndsbeslutet och då endast avseende lydelsen av villkoren 2, 9, 10, 12,14 och 18. Inga andra instanser eller närboende har överklagat. Målet avser således endast lydelsen av villkoren 2, 9, 10, 12,14 och 18. Tillståndets och verksamhetens omfattning är inte under prövning.

Med beaktande av det ovan anförda konstaterar bolaget att Fs yttrande främst avhandlar aspekter som inte är föremål för domstolens prövning. Bolaget får i detta sammanhang notera att bolaget har god kontroll över verksamheten. Erhållna mätresultat redovisas löpande i den årliga miljörapporteringen som inges till tillsynsmyndigheten. Någon påverkan på exempelvis omkringliggande bostadshus eller naturvärden har inte observerats.

Vad anförts av Fs bör kommenteras närmare i relation till bolagets överklagande av villkoren 2 och 9. Bolaget anför i dessa delar följande.

Villkor 2

Bolagets yrkande om utformning av villkor 2 medför ingen förändring av bullersituationen eller reglering av denna jämfört med vad Länsstyrelsens beslut innebär. Syftet med Bolagets överklagande att förtydliga hur villkoret och dess efterlevnad ska följas upp. Ett sådant förtydligande är angeläget med hänsyn till att verksamhetens art.

Villkor 9

Täkten har bedrivits under 20 års tid och sprängningar och dess konsekvenser har inte inneburit något mätbart problem i Runtorp genom åren. Verksamheten har legat under föreskrivna begränsningsvärden (inklusive markvibrationer och luftstöt-vågor). Erhållna mätresultat har fortlöpande redovisats i årlig miljörapport till tillsynsmyndighet. De utredningar som utförts inför den tillståndgivna utökningen har visat samma resultat.

Bolaget utför kontinuerligt mätningar enligt antaget kontrollprogram. Vibrationsmätningar sker idag på bostadshus i en radie av ca 1 000 m och då framförallt i brytningsriktningen, eftersom det är i denna riktning som risken är störst för uppkomst av markvibrationer. Mätning sker vid varje produktionssprängning på minst en plats.

Bolaget är i sak inte motståndare till mätning i Tokabo. Tokabo ligger dock cirka 1 500 meter från takten och därtill inte i brytningsriktning. Det har därför bedömts lämpligare att mäta på de platser där högsta vibrationsnivåer kan antas uppkomma. Kontinuerliga mätningar i Tokabo bör därför inte krävas. Däremot kan en uppföljande mätning utföras vid lämpligt tillfälle för att tillmötesgå Fs önskemål om en sådan mätning.

Besiktningar av hus gjordes på 1990-talet på samtliga omkringliggande fastigheter (inklusive Tokabo) och i det fall misstanke om nya sprickor eller andra förändringar

uppkommer som eventuellt skulle kunna relateras till sprängningar utförs uppföljande besiktning. Hittills har dock någon framställan om uppföljande besiktning inte inkommit. Påverkan i form av markvibrationer och luftstöt vågor är och har varit marginell/begränsad (se MKB sid 31-33).

I likhet med villkor 2 innebär yrkad korrigerande av villkorsformulering avseende markvibrationer ingen förändring av risk för störning av markvibrationer. Syftet med bolagets överklagande att förtydliga hur villkoret och dess efterlevnad ska följas upp.

Vad sedan gäller luftstöt vågor anser bolaget att villkoret behöver justeras på något av de sätt som angetts i bolagets överklagande. Bolaget vill dock understryka att även i detta avseende kommer i praktiken den yrkade villkorsformuleringen inte innebära några skillnader för närboende. Verksamheten har hittills inte vid något tillfälle gett, och ska normalt inte ge, upphov till värden som överstiger det av MPD föreskrivna begränsningsvärdet.

Bolaget får i detta sammanhang fästa domstolens uppmärksamhet på den sammanställning om tillämpningen av begränsningsvärdena som återfinns på Naturvårdsverkets hemsida (refererat ovan).

Av sammanställningen framgår att villkor enligt praxis ska vara rättssäkra, realistiska och ge tillräcklig flexibilitet att bedriva verksamheten. Ett sätt att uppnå detta är att föreskriva om ett högre värde som begränsningsvärde än det värde som innehålls av verksamhetsutövaren. Ett annat sätt är att föreskriva att villkoret är uppfyllt om värdet innehålls i ett visst antal månader eller mätningar under ett år.

I aktuellt fall måste beaktas att verksamheten bedrivs utomhus och under varierande förutsättningar. För att inte begränsa verksamheten i en omfattning som inte kan motiveras behövs därför den flexibilitet som anges i praxis. De alternativa förslag som lämnats i bolagets yrkande ger sådan flexibilitet utan att leda till en belastning för omgivningen som är större än vad som följer av MPD:s villkorsutformning.

Sammanfattning

Bolaget konstaterar sammanfattningsvis att det som anförts av Fs inte utgör skäl att avslå bolagets överklagande och hänvisar i övrigt till vad som tidigare anförts i målet.

I och T F har i huvudsak replikerat att de vidhåller sina tidigare yrkanden. De innebär viktiga avgränsningar och betydelsefulla åtgärder, som om de genomförs, avsevärt skulle förbättra livskvaliteten för de närboende.

De ställer sig tveksamma till bolagets resonemang om vilka delar av deras förra skrivelse som ska behandlas av mark- och miljödomstolen. De anser att det är viktigt att mark- och miljödomstolen får en så tydlig bild som möjligt av den miljöförstörelse som bergtäkten i Runtorp innebär och hur illa det kommer att bli för de närboende om bolagets hela önskelista skulle uppfyllas.

Att bolaget inte observerat någon påverkan på exempelvis omkringliggande bostadshus och naturvärden beror i första hand på att det inte har undersökt saken, i alla fall inte i byn Tokabo.

DOMSKÄL*Prövningsramen*

Mark- och miljödomstolen konstaterar att I och T F inte har överklagat tillståndsbeslutet, varför endast de av bolaget överklagade villkoren kan beaktas i detta mål, och endast i den riktning som bolaget har yrkat. Fr synpunkter beaktas enbart ifråga om vad som faller inom denna prövningsram. Tillämpliga lagrum för tillståndsprövningen framgår av det överklagade beslutet.

Villkor 2

Bolagets yrkande innebär dels att formuleringen om 5 dB skärpta bullernivåer vid hörbara toner och impulsjud tas bort, dels att villkor med begränsningsvärden ska innehålla handlingsutrymme innan straffsanktion inträder. Den förstnämnda frågeställningen har dock inte närmare utvecklats av bolaget i överklagandet.

Mark- och miljödomstolen anser att det vid tillståndsgivningen ska framgå om hörbara toner eller impulsljud kan förväntas eller ej och slutlig villkorsnivå ska sättas utifrån det. Den av miljöprövningsdelegationen beslutade formuleringen innebär en otydlighet om när denna del av villkoret ska tillämpas - momentant eller om en förekomst av sådana bullertyper utlöser en permanent ändrad villkorsnivå. I detta fall har formuleringen inte funnits med i hittills gällande villkor eller i bolagets yrkande inför tillståndsbeslutet. Av bullerutredningen till MKB:n framgår att impulsljud förekommer enbart vid själva sprängningarna och att det förekommer en specifik ton men utanför det hörbara frekvensområdet (infraljud). Det framgår inte av miljöprövningsdelegationens bedömning att denna del av villkoren har motiverats specifikt, ej heller har närboende tagit upp denna delfråga. Sprängningstillfällen omfattas av särskilda villkor om annonsering m.m. och om vibrationer och luftstötväg, varför impulsljud från sprängning inte behöver regleras särskilt. Bolagets yrkande i fråga om tillägget om impulsljud och hörbara toner bör alltså beviljas. Bolaget är bundet av det allmänna villkoret att tillse att det inte förekommer några impulsljud eller hörbara toner, annat än de som här har omnämnts.

Mark- och miljödomstolen anser vidare att vid behov av ett handlingsutrymme i förhållande till sanktion av överskridanden av begränsningsvärde kan sådant utrymme tillskapas på olika sätt, antingen som en marginal mellan villkorad nivå och förväntad nivå, eller som att undantag görs för ett visst antal eller viss andel av överskridanden under en viss tidsperiod, t.ex. ett år. Sådana beslut bör så långt som möjligt grundas på statistisk utvärdering av för bullersituationen relevanta mätdata. Av bullerutredningen framgår att beräknat buller vid bostäder dagtid och kvälltid i värsta fall uppgår till högst 45 dB(A), och nattetid till högst 35 dB(A). Det är alltså goda marginaler till begränsningsvärdena, utom kvälltid vid en bostad. Bullersituationen styrs också av driftsinskränkningar enligt villkoren 3 och 4. Överlag är det alltså inte något överhängande behov av att skapa ytterligare handlingsutrymme genom ytterligare villkorskonstruktioner. Det är av handlingarna svårt att avgöra om det föreligger någon reell risk för överskridande av kvällsvärdena, beroende på vilka verksamhetsdelar som kan komma ifråga vid kvällsdrift. Därför kan ändå finnas skäl att skapa visst ytterligare utrymme i villkoret innan straffsanktioner slår till.

Bolagets förstahandsyrkande har dock enligt domstolens uppfattning en alltför riktvärdesliknande konstruktion. Bolagets andrahandsyrkande innebär i praktiken en permanent höjning av villkorsnivån och innebär en oprecis delegering till tillsynsmyndigheten att bestämma när begränsningsvärdet faktiskt ska gälla, vilket är till förfång för kringboende. Domstolen anser ändå att den del av andrahandsyrkandet som innebär en precisering av en första mätning inom ett år är bra, och att en korrikeringsmöjlighet bör finnas vid den första mätningen, för det fall att beräkningsgrunden för villkorsnivåerna skulle vara felaktiga. Därefter bör bolaget genom egenkontroll kunna tillse att sådana skyddsåtgärder har vidtagits att bullerkraven kan innehållas vid mätning/besiktning. De situationer som bolaget har angett som skäl till ytterligare mildring av villkoret är sådana som domstolen anser inte ska dimensionera ett villkor, utan avser omständigheter vid överskridande som tillsynsmyndigheten har att beakta vid bedömning av en eventuell överträdelse av begränsningsvärdena.

Villkor 9

Av bilagor till MKB:n framgår att uppmätta vibrationer vid två närbelägna bostäder under 2011 inte överstigit 1,6 mm/s. Beräknade värden efter utökning har vid 600 m avstånd beräknats till högst 3,3 mm/s, inklusive vad domstolen uppfattar som ett osäkerhetsintervall kring värdet 2,7 mm/s. För luftstötstång har uppmätts högst 67 Pa under 2005-2009, och beräknat maximum vid 600 m på 115 Pa som frifältsvärde, inklusive osäkerhetsintervall, med intervallmittpunkt 70 Pa. Det finns alltså betydande marginal till begränsningsvärdet för vibrationer, men inte lika stor marginal för luftstötstång. Bolaget har dock tillräckligt erfarenhetsmaterial för att kunna dimensionera laddningar så att risk för överskridanden inte uppkommer.

Mark- och miljödomstolen finner därför inte skäl att frånga det sätt på vilket villkor om vibrationer i bergtäkter normalt formuleras. Beträffande luftstötstångar finner domstolen att det med tanke på risk för överskridande och risker för påverkan av mätbetingelser av meteorologiska variationer kan vara rimligt att delvis tillmötesgå bolagets yrkande om ändring av villkor 9 med en formulering som har använts vid liknande prövning, t.ex. M 495-11 vid denna domstol. Vad gäller villkorsnivå ligger

redan 120 Pa högre än vad som har förekommit i andra prövningar varför domstolen inte finner skäl att höja begränsningsvärdet ytterligare.

Fs begäran om mätpunkt i Tokabo är enligt domstolens mening en fråga för tillsynsmyndigheten vid tillämpning av villkor 20 om kontrollprogram.

Villkor 10

Domstolen anser att det inte räcker med hänvisning till annan saltanvändning i samhället för att dra slutsatser om risken för grundvattenpåverkan, men enkla överslagsberäkningar hade kunnat visa på om risk föreligger eller ej. Bolaget har inte visat att saltning kan ske utan risk för påverkan av vattnet i den yttre skyddszone för vattentäkt, och därför bör villkoret kvarstå som försiktighetsåtgärd.

Villkor 12 och 14 kan ändras på sätt som bolaget yrkat.

Villkor 18

Det går inte att utifrån handlingarna i målet avgöra behovet av skyddsräcke. Mark- och miljödomstolen finner att detta är en fråga som inte nödvändigtvis måste villkoras utan som kan delegeras till tillsynsmyndigheten att besluta om, ifall det skulle behövas.

Verkställighetsförordnande

Det av domstolen meddelade verkställighetsförordnandet bör fortsätta att gälla.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 19 november 2014.

Jonas Sandgren

Bruno Bjärnberg

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Jonas Sandgren, ordförande, och tekniska rådet Bruno Bjärnberg samt de särskilda ledamöterna Kaj Magnusson och StenInge Arnesson. Målet har handlagts av beredningsjuristen Karin Lundström.